

КОЛБІНА Тетяна

АСПЕКТНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Аспектний аналіз (від лат. *aspectus* – погляд, точка зору, з якої сприймається або оцінюється те чи інше явище, предмет, подія) дозволяє дослідити сутність міжкультурної комунікації (МК) і спроектувати процес формування відповідної компетентності на основі вивчення праць науковців з філософії, психології, педагогіки, культурології, соціології, лінгвістики, міжкультурного менеджменту.

Розгляд історико-філософського аспекту дозволив визначити міжкультурну комунікацію як одну з найважливіших форм соціальної комунікації та взаємодії представників різних культур на міжнаціональному і міжособистісному рівнях, що здійснюється з метою взаємного пізнання, спільної діяльності та співпраці у вирішенні нагальних проблем. Роботи філософів доводять, що метою МК, її принципом та засобом досягнення взаєморозуміння на всіх рівнях є міжкультурний діалог, сутність якого

складають суб'єкт-суб'єктні відносини. Міжкультурна толерантність, що ґрунтується на визнанні рівноправності і культурних цінностей партнера по МК, є основою для здійснення міжкультурного діалогу. Вона визначається як позитивна якість моральної особистості, характеризується терпимим ставленням до представників інших культур (поглядів, норм, традицій тощо), відкритістю до сприймання «Іншого», повагою до цінностей іншої культури, доброзичливим і тактовним ставленням до її носіїв, готовністю до взаєморозуміння та взаємодії, комунікативною активністю, спрямованою на реалізацію цих намірів.

Дослідження культурологічного аспекту формування міжкультурної компетентності (МКК) дозволило виявити взаємозв'язок культури, мови і комунікації; визначити зміст, який необхідно засвоїти для успішного формування досвіду МК. З позицій діалогічної концепції культури, успішність соціальної взаємодії у міжкультурному контексті визначається рівнем засвоєння особливостей культури партнера по МКК, розвитку мовленнєвої культури, сформованості особистісних якостей.

Культурологічний підхід до дослідження процесу формування МКК дозволив обґрунтувати, що орієнтирами для визначення змісту є культурні універсалії, джерелом формування – національна культура іншого народу, способом засвоєння – порівняння з реаліями рідної культури. Компоненти змісту формування МКК мають відтворювати складники загальнолюдської культури як універсального феномена і способу передачі соціального досвіду, а саме: систему знань стосовно іншої культури (критерії засвоєння: повнота, гнучкість); систему ціннісних орієнтирів і норм ставлення людей до світу та один до одного, які є основою формування світоглядних і поведінкових якостей особистості, її гуманістичних переконань та ідеалів (критерій: міжкультурна толерантність); уміння здійснювати комунікативну діяльність на різних рівнях (репродуктивний і творчий). Отже, для набуття МКК студентам необхідно засвоїти його когнітивний, емоційно-ціннісний і комунікативно-діяльнісний аспекти.

Вивчення психологічного аспекту МК дозволяє виявити закономірності й особливості процесу формування МКК, а також визначити психологічні проблеми, які виникають під час МК. Особливість процесу МК полягає в тому, що адресант кодує своє повідомлення у притаманних його культурі значеннях і формах, а адресат змушений декодувати це повідомлення у власному культурному коді. Специфіка МКК виявляється у тому, що люди у ситуаціях МКК часто перебувають у певному психологічному стані (невпевненість, стрес, культурний шок), відчувають різні емоції (позитивні, негативні), що зумовлюється невідповідністю їх світогляду, ціннісних орієнтацій, комунікативних стилів, норм поведінки, недосконалим рівнем оперування засобами комунікації (вербальними, невербальними, екстралінгвістичними).

Аналіз психологічного аспекту дозволяє визначити умови успішності процесу МК, а саме: соціокультурна компетентність людини (знання іншої культури, її традицій, норм, звичаїв, системи цінностей тощо), комунікативна компетентність, психологічна підготовленість до сприйняття культурних розбіжностей партнера по комунікації (його намірів, способу мислення, комунікативної поведінки тощо), лінгвістична компетентність (адекватне застосування вербальних, невербальних і екстралінгвістичних засобів спілкування, достатній рівень мовленнєвої діяльності).

Лінгвістичний аспект дослідження процесу формування МКК показує, що мова нерозривно пов'язана з культурою. Здатність людини користуватися іноземною мовою як засобом комунікації означає, що вона усвідомлює особливості іншої культури, які відтворюються у мові. Слід зауважити, що МК відбувається не тільки як безпосереднє міжособистісне спілкування, а й як опосередкована комунікація з представниками іншої культури через сучасні засоби комунікації або тексти на різних носіях (паперових, електронних, аудіо- та відеоприлади).

Отже, аналіз кожного з аспектів дозволяє дослідити сутність процесу формування МКК: філософський аспект показує цілі формування МКК (пізнання іншої культури, комунікація, взаємодія, співпраця з її представниками), принципи досягнення

взаєморозуміння (гуманізм, демократичність), форму соціальної взаємодії представників різних культур (міжкультурний діалог); культурологічний аспект – зміст і методи формування МКК, характер оптимальних стосунків людей під час здійснення МК (суб'єкт-суб'єктні відносини); психологічний аспект – емоційно-психологічний стан, проблеми людей у процесі МК, зумовлені їх культурними відмінностями й особистісними якостями; лінгвістичний аспект відображає необхідність засвоєння вербальних та невербальних засобів, набуття мовленнєвих умінь, необхідних для успішного здійснення міжкультурної комунікації.

**Ministry of Education
and Science of Ukraine**

**National University of Life
and Environmental Sciences of
Ukraine**

**Faculty of Humanities
and Pedagogy**

**Uniwersytet
Pomorski
w Słupsku**

**Дипломатична
академія
України**

**University of
Reading**

**NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE
AND ENVIRONMENTAL SCIENCES OF UKRAINE
Faculty of Humanities and Pedagogy
Department of Philosophy and International Communication**

**INTERNATIONAL AND INTERCULTURAL COMMUNICATION
IN SHAPING UKRAINE'S IMAGE:
DEVELOPMENT STRATEGIES**

**MATERIALS
OF THE INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE**

May 01, 2025

Kyiv

Міжнародна і міжкультурна комунікація у формуванні іміджу України: стратегії розвитку: зб. матеріалів Міжнародної наук.-практ. конф. Київ, 01 травня, 2025 р. Київ: Міленіум, 2025. 178с.

Збірник укладено за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародна і міжкультурна комунікація у формуванні іміджу України: стратегії розвитку», що її провела кафедра філософії та міжнародної комунікації гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України. Наповнення рубрик синхронізовано з основними напрямками роботи конференції.

Видання розраховано на науковців, викладачів, аспірантів, студентів.

The collection is compiled on materials of the International scientific and practice conference «International and intercultural communication in shaping Ukraine's image: development strategies» a held by the Department of Philosophy and International Communication of the Faculty of Humanities and Pedagogy of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. All the materials are synchronized with the guidelines of the conference.

Forscientists, lecturers, postgraduates, students.

Редакційна колегія:

Шинкарук В.Д., д-р філ. наук, проф. (голова); Балалаєва О. Ю., канд. пед. наук, доц., Вакулик І.І., канд. філ. наук, доц.; Культенко В.П., канд. філос. наук, доц., Лаута О.Д., канд. філос. наук, доц., Савицька І.М., канд. філос. наук, доц., Христюк С.Б., канд. іст. наук, доц.

Схвалено до друку на засіданні вченої ради
гуманітарно-педагогічного факультету, протокол № 9 від 17.04.2025

Тези подано в авторській редакції.

Автори тез відповідають за достовірність викладеного матеріалу,
за правильне цитування джерел, покликання на них і засвідчують відсутність плагіату.

Передруковувати опубліковані в збірнику матеріали
дозволяється тільки за згодою авторів.

© НУБіП України, 2025
© Автори, 2025